

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

מבדק שטף הקריאה לכיתות ב-ו תשפ"ב, 2021

"קול קורא"

תוכנית לקידום שטף הקריאה
בבית הספר היסודי

ד"ר שני לוי-שמעון, ד"ר לימור קולן
מדריכות ארציות, הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

תוכן העניינים

3	הקדמה
3	הנחיות כלליות
6		משימה 1 – קריאת מילים
6	תיאור המשימה
6	ציוד
6	הנחיות להעברת המשימה
7	אופן צינון המשימה
8	אופן הערכת דגמי הקריאה
9		משימה 2 – קריאה קולית של טקסט סיפורי
9	תיאור המשימה
10	מפרט הטקסטים
11	מפרט השאלות לניטור הבנה
12	ציוד
13	הנחיות להעברת המשימה
14	אופן צינון המשימה
16	מיפוי הקריאה והערכתה
16	מיפוי כיתתי
19	מיפוי פרטני
19	ניתוח שגיאות
21		מההערכה אל ההתערבות – השתמעויות להוראה
24		הערכת הקריאה בסוף שנה – בחינת התגובה להתערבות
25		טופס מפה כיתתית
26		טופס מפה כיתתית בחלוקה למקבצים על פי פרופיל שטף הקריאה

מבדק שטף הקריאה לתלמידים בכיתות ב-ו

הקדמה

הערכה של יכולת שטף הקריאה היא בסיס משמעותי לתכנון ההוראה ולהתערבות מדויקת ויעילה לקידום יכולת השטף. מבדק זה מיועד להערכת שטף קריאה לתלמידים בכיתות ב-ו בשלושת מדדי שטף הקריאה: דיוק, קצב ופרוזודיה.

תהליך ההערכה מדגיש את העיקרון של הערכה המשולבת בלמידה לצורך תכנון ההוראה, ומאפשר גם בחינה של התגובה להתערבות המורה. המטרה היא לקבל פרופיל שטף קריאה של כל תלמידי הכיתה ולקדם כל תלמיד ותלמידה בהתאם לרמתם. הכלי מבוסס על הערכה איכותנית במשימות קריאה קולית פרטנית.

הערכת שטף הקריאה תעשה באמצעות שתי משימות קריאה:

משימה 1: קריאה קולית של רשימת מילים ב-45 שניות

משימה 2: קריאה קולית של טקסט סיפורי קצר ומענה על שאלה

הנחיות כלליות להעברת מבדק שטף הקריאה

1. המבדק יועבר על ידי המורה באופן פרטני.

2. מועד העברת המבדק:

בתחילת שנה – בחודשים אוקטובר-נובמבר; בסוף שנה – בחודשים מאי-יוני.

באמצע שנה – בהתאם לצורך.

3. במבדק שתי משימות:

משימה 1 – קריאה קולית של רשימת מילים

משימת קריאה של רשימת מילים ב-45 שניות היא כלי הערכה קצר ויעיל למורה לזיהוי יכולות שטף הקריאה של כלל התלמידים בכיתה. היא מאפשרת לערוך מיפוי כיתתי ראשוני ולאתר תלמידים בעלי מדדי שטף נמוכים.

משימה 2 – קריאה קולית של טקסט סיפורי קצר ומענה על שאלה

משימה זו מאפשרת למורה להתבונן, מעבר לקריאת מילים, על יכולות התלמיד בקריאה של טקסט. הטקסט נושא משמעות ומאפשר גם את הערכת הפרוזודיה בקריאה והערכת ההקשבה לתוכן במהלך הקריאה. הערכת השטף בקריאת הטקסט הסיפורי נעשית הן במדדים כמותיים הן במדדים איכותניים (מדדי דיוק,

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

- קצב ופרוזודיה וניתוח איכותני של סוגי השגיאות). תלמידים שאותרו כמתקשים במשימה הראשונה יקבלו טקסט לקריאה קולית בגרסה מוקלת (קצר ופשוט יותר).
4. שתי המשימות מלוות בהנחיות העברה מפורטות, דפי תיעוד ודף למיפוי הכיתה (מפה כיתתית).
5. אופן העברת הכלי וניתוחו זהה בכל שכבות הגיל.
6. רשימת המילים לקריאה (משימה 1) זהה בכל שכבות הגיל.
7. מפרט הטקסטים שונה בכל שכבות הגיל, ורמת הקושי של הטקסטים הולכת ועולה. לכל שכבת גיל הותאם טקסט המביא בחשבון מאפיינים טקסטואליים כגון סוגת הטקסט, תוכן, משלב לשוני, מורכבות תחבירית ואורך הטקסט.
8. לכל שכבת גיל שני טקסטים להערכת שטף הקריאה בשני מועדים שונים: תחילת שנה וסוף שנה. אפשר להחיל את שלבי העברת הכלי ואופן הניתוח המוצע על כל טקסט אחר הלקוח מהחומר השוטף של הלמידה ובכך לבסס הערכה המשולבת בלמידה באופן אותנטי ומותאם לצורכי ההוראה והלמידה.
9. דגש מיוחד ניתן לשכבת כיתה ג משום שבגיל זה נצפה לשני תהליכים משמעותיים בהתפתחות הקריאה: מעבר מקריאה פונולוגית (מפענחת) לקריאה אורתוגרפית (גלובלית ואוטומטית), וכן המעבר מקריאת הכתיב המנוקד לכתיב שאינו מנוקד. רבים מהתלמידים צולחים את המעבר ואינם נדרשים להוראה מפורשת. תלמידים מסוימים עשויים להתקשות במעבר מקריאת הכתיב המנוקד לכתיב שאינו מנוקד, ולכן זקוקים להוראה מפורשת וסדורה בשלב הפחתת הניקוד. לאור זאת, בסוף כיתה ג תיבדק יכולת הקריאה של התלמידים בשני סוגים של טקסטים: טקסט מנוקד וטקסט שאינו מנוקד. הערכת הקריאה בשני סוגי הטקסטים תאפשר לערוך השוואה בין יכולת הקריאה של התלמידים בכתיב המנוקד לבין יכולת הקריאה שלהם בכתיב שאינו מנוקד, וכך תאפשר לאתר את התלמידים הזקוקים להוראה מפורשת ולהקניית אסטרטגיות לקריאת הכתיב שאינו מנוקד. הערכה זו בסוף כיתה ג תאפשר תכנון התערבות מוקדמת לקידום תהליכי קריאה אלו כבר בתחילת כיתה ד.
10. הערכה מרחוק (במידת הצורך) – הערכה מרחוק תיעשה באופן פרטני ומקוון. אפשר להקרין לתלמיד את רשימת המילים ואת הטקסט הקצר לקריאה. מומלץ להקליט את המפגש ולהסתייע בהקלטה לצורך ניתוח שיבושי הקריאה. במפגש

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

מרחוק חסרה לרוב האינטימיות המתרחשת במפגש פנים אל פנים, ולכן חשוב להקדיש זמן ליצירת קשר ולנינוחות.

הנחיות להעברה מרחוק:

– פתיחת המפגש האישי בשיחה המתעניינת בשלומם של התלמיד ובתחושת הנינוחות שלו.

– שימת לב לתנאי הסביבה, אם הם נאותים ומאפשרים מפגש הערכה.

– מתן הסבר לתלמיד באשר למטרת המפגש, תיאור הפעילות ומטרת הפעילות ומשך המפגש.

אם בביצוע משימת הקריאה מרחוק עולה קושי הפוגם במדידת הזמן, אפשר להסתפק בהערכה איכותנית הכוללת התרשמות מרכיבי שטף הקריאה: מידת הדיוק, אופן הקריאה (מקוטע/גלובלי) וההנגנה, וכן לבצע ניתוח שיבושי קריאה.

לסיכום, המבדק מאפשר למורה להתבונן על יכולות הקריאה של התלמידים במדדים האלה:

1. הערכת הקריאה בשלושת ממדי שטף הקריאה: דיוק, קצב ופרוזודיה.
2. השוואה בין יכולת קריאת מילים לבין קריאת טקסט.
3. השוואה בין יכולת הקריאה של הכתיב המנוקד לבין הקריאה של הכתיב שאינו מנוקד (בשלב זה בסוף כיתה ג).
4. הערכה של מידת ההקשבה לתוכן הטקסט במהלך הקריאה.
5. השוואה בין שתי נקודות זמן: תחילת שנה וסוף שנה. השוואה שמאפשרת להעריך את התגובה של התלמיד להתערבות המורה ואת התקדמותו בעקבותיה.

המידע המופק מהמבדק יאפשר למורים לבנות תוכנית הוראה לקידום שטף הקריאה המותאמת לשונות; לאתר קבוצת תלמידים בעלי מאפייני קריאה דומים לשם בניית קבוצות התערבות הומוגניות; לאתר קבוצת תלמידים המתקשים במיוחד ונדרשים להתערבות קבוצתית או פרטנית מעבר לתהליכי ההוראה והלמידה המוצעים במסגרת השיעורים במליאת הכיתה.

משימה 1 - קריאת מילים¹

המשימה: קריאת קולית של רשימת מילים ב-45 שניות

אופן ביצוע המשימה: פרטני

תיאור המשימה

התלמיד² מתבקש לקרוא מספר רב ככל האפשר של מילים ב-45 שניות. כל המילים מנוקדות.

ברשימה 80 מילים. המילים מוצגות בארבעה טורים. בכל טור 20 מילים. הקריאה מתחילה מן הטור הימני ורמת הקושי עולה ככל שמתקדמים ברשימה. רמת הקושי תלויה באורך המילה ובשכיחותה.

ציוד

- דף מילים לתלמיד (נספח 1)
- דף תיעוד למורה (נספח 1)
- דף דוגמה לתלמיד (נספח 1)
- שעון עצר

הנחיות להעברת המשימה

הנחיות לתלמיד

אראה לך רשימת מילים, ואבקש ממך לקרוא את המילים הכי מהר והכי מדויק שאתה יכול עד שאומר לך לעצור.

בהתחלה המילים קצרות, ובהמשך הן ארוכות יותר.

קרא את הרשימה מלמעלה למטה לפי הסדר שבו המילים מוצגות וללא דילוגים (המורה ידגים עם האצבע את כיוון הקריאה). הרשימה ארוכה ואתה לא צריך לקרוא את כולה, אלא רק מה שתספיק.

נערוך הדגמה קצרה.

¹ הכלי מבוסס על מבדק שטף קריאה הלקוח מתוך מבחן TOWRE (Test of Word Reading Fluency) שפותח בידי וגנר וחבריו (Wagner, Torgesen & Rashotte, 1999); והותאם לעברית בידי שיף, קציר ושושן.

Schiff, R., Katzir, T., & Shoshan, N. (2013). Reading accuracy and speed of vowelized and unvowelized scripts among dyslexic readers of Hebrew: The road not taken. *Annals of Dyslexia*, 63(2), 171-185.

² לשון זכר מייצגת את שני המגזרים.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

הציגו את דף הדוגמה (נספח 1).

הנחיות בהתנסות לדוגמה

בשלב ההתנסות לדוגמה אין הכרח לקרוא את כל המילים שבדוגמה.

אין צורך לתעד את הקריאה שבדוגמה.

אם התלמיד אינו מצליח לקרוא מילה, יש לומר לו לדלג הלאה.

ברגע שניכר כי התלמיד מבין את המשימה, שבחו את התלמיד ואמרו לו: עכשיו נעבור לקריאת המילים.

הציגו לתלמיד את דף רשימת המילים (נספח 1).

התחילו למדוד זמן ברגע שהתלמיד מתחיל לקרוא.

לאחר 45 שניות אמרו לתלמיד לעצור.

סמנו את המילה האחרונה שקרא.

אם התלמיד היסס בקריאת המילה למשך יותר משלוש שניות, הנחו אותו לעבור למילה הבאה, והמילה תסומן כשגויה.

בזמן הקריאה השתמשו בדף התיעוד (נספח 1).

אופן הסימון בדף התיעוד

סימון הדייק

אם התלמיד קרא בצורה תקינה, סמנו ✓

אם התלמיד קרא בצורה שגויה, סמנו ✗

אם התלמיד דילג, סמנו ✗

סימון הקצב

סמנו קו לאחר המילה האחרונה שהתלמיד קרא.

אופן ציינון המשימה

– תשובה נכונה מקבלת ציון 1.

– תשובה שגויה או השמטה מקבלת ציון 0.

– קריאה מקוטעת לא תיחשב כשגויה.

– יש לסכום את הנקודות שצבר התלמיד.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

– הערכת שטף הקריאה תיעשה בהתייחס למספר המילים שנקראו בכּוּן ב-45 שניות (ללא טעויות וללא השמטות).

אופן הערכת מדדי הביצוע

בשלב זה הכלי אינו כולל נורמות ארציות. מדדי שטף הקריאה יערכו בהתאם לכלל הכיתה, לאור התקדמות התלמיד בהתאם להישגיו הוא ועל סמך האומדן העולה מדגימה חלקית במסגרת מחקרים אקדמיים.

יצירת טבלה כיתתית והפקת מידע

נכתוב את שמות התלמידים בטבלה בסדר יורד מהגבוה לנמוך לפי מספר המילים הנכונות שקראו ב-45 שניות.

שם התלמיד	מספר המילים שקרא ב-45 שניות (לפי סדר יורד, בראש הטבלה תלמידים עם מספר המילים הגדול ביותר)

מטבלה זו נוכל לאתר תלמידים שהפגינו מדדי שטף קריאה נמוכים בקריאת מילים (כ-20%-25% מכלל התלמידים; כ-6 תלמידים). עבור תלמידים אלה נפעיל שיקול דעת בבחירת הטקסט לקריאה קולית מתוך מפרט הטקסטים המוצעים לשכבת הגיל במשימה 2. תלמידים שהפגינו מדדי שטף קריאה נמוכים מאוד בקריאת מילים יכולים לקבל טקסט בגרסה מוקלת, טקסט שהוא דומה לטקסט המקורי אך קצר יותר ופשוט יותר לקריאה, כדי שלא לעורר בהם תסכול וחוויה לא נעימה סביב הקריאה. עבור תלמידים מסוימים, ועל פי שיקול דעת המורה, אפשר להתאים טקסט משכבת גיל אחרת.

משימה 2 – קריאה קולית של סיפור

המשימה: קריאת קולית של טקסט סיפורי קצר

אופן ביצוע המשימה: פרטני

תיאור המשימה

התלמיד מתבקש לקרוא בקריאה קולית טקסט קצר, ועם סיום הקריאה להשיב בעל פה על שאלה אחת.

קריאתו תיבחן בשלושה מדדים: **דיוק, קצב ופרוזודיה**.

הקצב והפרוזודיה יוגדרו בהערכה של המורה בשלושה ערכים: גבוה, בינוני, נמוך. מדד הדיוק יכלול את מספר השגיאות ואפיון, ולאחר מכן יתורגם להערכה מילולית. אפיון השגיאות ומיון יעשו על פי תבחינים שיסייעו לתכנן את כיוון ההתערבות ולבחור את הפרקטיקות שכדאי להפעיל כדי לקדם את שטף הקריאה.

הטקסטים לקריאה קולית

מוצע מפרט של טקסטים לפי חלוקה לכיתות.

בכל שכבת גיל שני טקסטים: לתחילת שנה ולסוף שנה.

בסוף כיתה ג נבדוק קריאה קולית של שני טקסטים: טקסט מנוקד וטקסט שאינו מנוקד.

(אפשר להיעזר בטקסט זה או בטקסט מנוקד אחר כדי להעריך קריאה גם בכיתה ד-ו).

כלל התלמידים ייבדקו בטקסט המוצע לפי שכבת הגיל.

עבור כל תלמיד מקבוצת תלמידים אלה יש לציין בטופס התיעוד את הטקסט שנבחר ואת שיקולי הדעת בבחירתו.

התאמות לתלמידים עם מדדי שטף קריאה נמוכים

במשימת קריאת המילים ב-45 שניות נוכל לאתר תלמידים שהפגינו מדד שטף קריאה נמוך. עבור תלמידים אלה רצוי לבחור טקסט אחר, מוקל יותר מבחינת אורכו ומבחינת המשלב הלשוני שבו הוא כתוב.

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
 הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

להלן כמה הצעות לבחירת טקסט מותאם:

- בתחילת כיתה ב אפשר להשתמש בטקסט הלקוח ממבדק עשר המשימות של כיתה א עבור תלמידים שעדיין נמצאים בתהליך רכישת הקריאה.
- לכיתות ב-ג מוצעת גרסה מוקלת של הטקסט המקורי.
- לתלמידים בכיתות ד-ו המפגינים מדדי שטף נמוכים ביותר בקריאת מילים אפשר להתאים טקסט ברמת קריאות נמוכה יותר מתוך מפרט הטקסטים לכיתות השונות (למשל: לבחור טקסט המותאם לכיתה ד עבור תלמיד עם מדדי שטף נמוכים בכיתה ה-ו).

מפרט הטקסטים

***נספח תלקיט טקסטים**

שם הטקסט	מאפייני הטקסט	מספר מילים	כתיב	רמת קריאות
1. השבלול	טקסט סיפורי	77	מנוקד	סוף כיתה א
2. בחדר של תום	טקסט סיפורי	44	מנוקד	תחילת כיתה ב
3. הכדור הקטן	טקסט סיפורי	115	מנוקד	סוף כיתה ב
4. הכדור הקטן	גרסה מוקלת	69	מנוקד	סוף כיתה ב
5. חוטב העצים והגרזן	טקסט סיפורי	124	מנוקד	תחילת כיתה ג
6. חוטב העצים והגרזן	גרסה מוקלת	89	מנוקד	תחילת כיתה ג
7. הנחשים והקיפוד	טקסט סיפורי	145	מנוקד	סוף כיתה ג
8. העוגה	טקסט סיפורי	163	לא מנוקד	סוף כיתה ג
9. העוגה	גרסה מוקלת	152	לא מנוקד	סוף כיתה ג
10. הקמצן	טקסט סיפורי	166	לא מנוקד	תחילת כיתה ד
11. האיכר והמלך	טקסט סיפורי	180	לא מנוקד	סוף כיתה ד
12. שושנת סין	טקסט סיפורי	227	לא מנוקד	תחילת כיתה ה
13. כמה רגלים לעגור?	טקסט סיפורי	219	לא מנוקד	סוף כיתה ה
14. גנב העוגיות	טקסט סיפורי	264	לא מנוקד	תחילת כיתה ו
15. אגדת הירדן	טקסט סיפורי	264	לא מנוקד	סוף כיתה ו

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

מפרט השאלות לניטור הבנה

בסיום קריאת הטקסט נשאל את התלמיד שאלה לניטור הבנה. נתעד את תשובתו ונעריך את מידת ההבנה (פירוט בהמשך – אופן ציינון המשימה). השאלות המוצעות מזמינות את התלמיד לחוות דעה על הדמות, על התנהגותה או על רגשותיה. מתוך תשובת התלמיד אפשר ללמוד על מידת ההקשבה שלו לתוכן הסיפור במהלך הקריאה ועל תפיסתו את הפואנטה.

שם הטקסט	שאלה אחת לניטור הבנה
בחדר של תום	איך הצליח תום לשמור על ארון מסודר?
הכדור הקטן	מה דעתך על הרעיון של צ'ו?
חוטב העצים והגרזן	מדוע אמרה הפיה לחוטב העצים שהוא אדם ישר?
הנחשים והקיפוד	מה דעתך על התנהגותו של הקיפוד?
העוגה	מה דעתך על התנהגות השועל?
הקמצן	מדוע חשב האיש שהבור של העשיר שווה אותו הדבר אם הוא מלא או ריק?
האיכר והמלך	מי לדעתך מאושר יותר: האיכר או המלך? מדוע?
שושנת סין	מדוע סירב וו לעזוב את הענף?
כמה רגליים לעגור?	מדוע תשובתו של הטבח הצחיקה את אדון לאוֹנָה?
גנב העוגיות	מדוע הייתה האישה מופתעת? מה הפתיע אותה? אפשר להרחיב את השיח ולשאול בהמשך: כיצד הרגישה האישה אחרי שגילתה ששקית העוגיות לא הייתה שלה?
אגדת הירדן	מה הייתה הצעתו של השופט?

ציוד

- טקסט לתלמיד (תלקיט טקסטים)
- עותק של הטקסט למורה (לצורך סימון הערות וכתיבתן במהלך ההקשבה לקריאת התלמיד)
- טופס תיעוד (תלקיט טקסטים)
- שעון עצר
- מכשיר הקלטה³ (יישומון שיש ברוב הטלפונים הניידים) – רצוי להשתמש בהקלטה, אך אין זו חובה.

הנחיות להעברת המשימה

- המבדק מיועד להעברה יחידנית.
- נבקש מהתלמיד לקרוא את הטקסט בקריאה קולית.
- נאזין לקריאת התלמיד ונתעד את קריאתו.
- בסיום הקריאה נשאל את התלמיד שאלה לניטור הבנה ונתעד את תשובתו.

בזמן האזנה לקריאה

- כדאי להקליט את התלמיד.
- כך יתועדו אופן הקריאה וזמן הקריאה –
- ✓ נמדוד את זמן הקריאה של הטקסט כולו.
- ✓ נסמן את המילה שאליה הגיע התלמיד לאחר דקת קריאה.
- ✓ נסמן את אופן הקריאה בד בבד הקשבה לקריאת התלמיד:
- נסמן בעיגול את המילים שבהן התלמיד שגה ונכתוב מעליהן את האופן שבו קרא אותן.
- נסמן בקו את המילים שבהן התלמיד השתהה או התקשה.
- נסמן בקווים חוצצים את המילים שהתלמיד קרא בצורה מקוטעת. למשל: בָּלוֹן קרא בָּ/לוֹן או בָּ/לוֹן.
- נסמן בכוכב את המילים שהתלמיד שגה בהן ותיקן את עצמו באופן עצמאי.

³ הקלטת התלמיד בעת ביצוע משימת הקריאה – ההקלטה יכולה לסייע למורים שאינם מיומנים בסימון בתוך כדי האזנה לקריאת התלמיד. ההקלטה יכולה גם לשמש לצורך השוואת דגמי הקריאה של התלמיד לפני ההתערבות ואחריה. יש להתייחס להקלטה כחומר אישי וחסוי ומכאן שהיא אסורה להפצה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

- נסמן בתו או במפתח סול את המשפטים שנקראו בפרוזודיה לא מותאמת.
- נמחק את המילים והמשפטים שלא נקראו.

דוגמה

ה/ר/ג/לים ו/ה/קרונים
איל צעיר הגיע אל שפת ה/אגם ק/די ל/ש/תות מ/עט מים.
ב/עו/דו עומד על שפת האגם הבחין בדמותו נ/ש/ק/פ/ת לעברו.
האיל בחר את הקרונים ה/גדולות שלו ואמר ק/ע/צ/מו בקול רם: "הו,
הקרונים ה/גדולות שלי זה זפות ונפלאות". וְאִזּוּ הוּא נֶאֱנַח: "כִּמָּה
חָבַל שְׂאִין לִי גַם רְגָלִים כֹּה יָפוֹת...".
באותו הרגע הגיחה לעברו לביאה. הלביאה הייתה צמאה ורעבה.
האיל ראה את הלביאה והבין ש/נ/ש/ק/פ/ת לו סכנה. מ/ב/לי לחשב
פעמים, רץ וברח אל היער הסמוך. שם, בין עצי היער ה/ס/בוכים,
נתקלו הקרונים בענפי העצים.
היער הזה כמו מ/ל/כ/ד/ת.

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
 הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

אופן ציינון המשימה

בטבלה הזאת הנחיות לאופן הערכת מדדי שטף הקריאה וההבנה בקריאת הטקסט:

הערכה	כיצד נעריך?	מדד הקריאה
<p>זמן קריאת הטקסט: מספר מילים בדקה: הערכה התרשמותית של קצב הקריאה – ☐ גבוה ☐ בינוני ☐ נמוך</p> <p>הערכה התרשמותית של אופן הקריאה – ☐ מקוטעת (קריאת צירופים/הברות) ☐ גלובלית (קריאת מילים שלמות)</p>	<p>✓ נספור את המילים שהתלמיד קרא עד לסימון <u>דקת הקריאה</u>. ✓ נעריך את קצב הקריאה. ✓ נעריך את אופן הקריאה באופן התרשמותי: האם היא ברובה גלובלית או מקוטעת (לפי צירופים או הברות). ✓</p>	<p align="center">מהירות הקריאה</p>
<p>הערכת <u>מידת הדיוק</u> בקריאה – ☐ בינוני-גבוה – 4 שגיאות ומטה ☐ בינוני-נמוך – 5-9 שגיאות ☐ נמוך – 10 שגיאות ומעלה</p> <p>אפיון השגיאות (עבור תלמידים שאותרו עם מדד דיוק נמוך): ☐ אבני יסוד ☐ מורפולוגי ☐ אורתוגרפי</p>	<p>✓ נאסוף את שגיאות הקריאה. ✓ נספור את מספר השגיאות. ✓ נעריך את מידת הדיוק. ✓ ננתח את השגיאות עבור תלמידים שהראו <u>מדד דיוק נמוכים</u>. ✓ ניתוח השגיאות ייעשה בהתאם למודל "<u>שורש העניין</u>".</p> <p>מדד הדיוק יחושב עפ"י מספר השגיאות בקריאת הטקסט.</p>	<p align="center">הדיוק בקריאה</p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

	<p style="text-align: center;">להלן הנחיות באשר לשגיאות</p> <p style="text-align: center;">ייחודיות:</p> <p>*שגיאה חוזרת – שגיאות החוזרות על עצמן במילה המופיעה מספר פעמים בטקסט יחשבו כשגיאה אחת (לדוגמה המילה: פיה חוזרת מספר פעמים בטקסט. כל השגיאות בקריאת המילה יחשבו כשגיאה אחת.</p> <p>*תיקון עצמי – מילה שנקראה בצורה שגויה ותוקנה תיחשב כשגיאה. הקריאה הראשונה היא הקובעת. במקרה זה נלמד על הקושי בזיהוי המילה לצד היכולת להפעיל בקרה.</p> <p>*קריאה מקוטעת – קריאה מקוטעת לא תיחשב כשגיאה.</p> <p>*קריאת שמות – השם וו; בסיפור "שושנת סין" ניתן לקריאה בשני אופנים: VU וגם WU. ניתן לקבל את שתי צורות ההגייה.</p> <p style="text-align: center;">שגיאות קריאה בטקסטים שאינם מנוקדים:</p> <p>*קריאת שמות – לא להחשיב שגיאות המתרחשות בשמות (למשל בשמות: לאוֹנה, מרקו, קאדי, וו; קו). עם זאת, חשוב לתעד שגיאות אלה וללמוד מכך על הצורך לחזק ידע ניקוד.</p> <p>*ה הידיעה – לא להחשיב שגיאות המתרחשות בה הידיעה המנוקדת</p>	
--	--	--

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
 הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

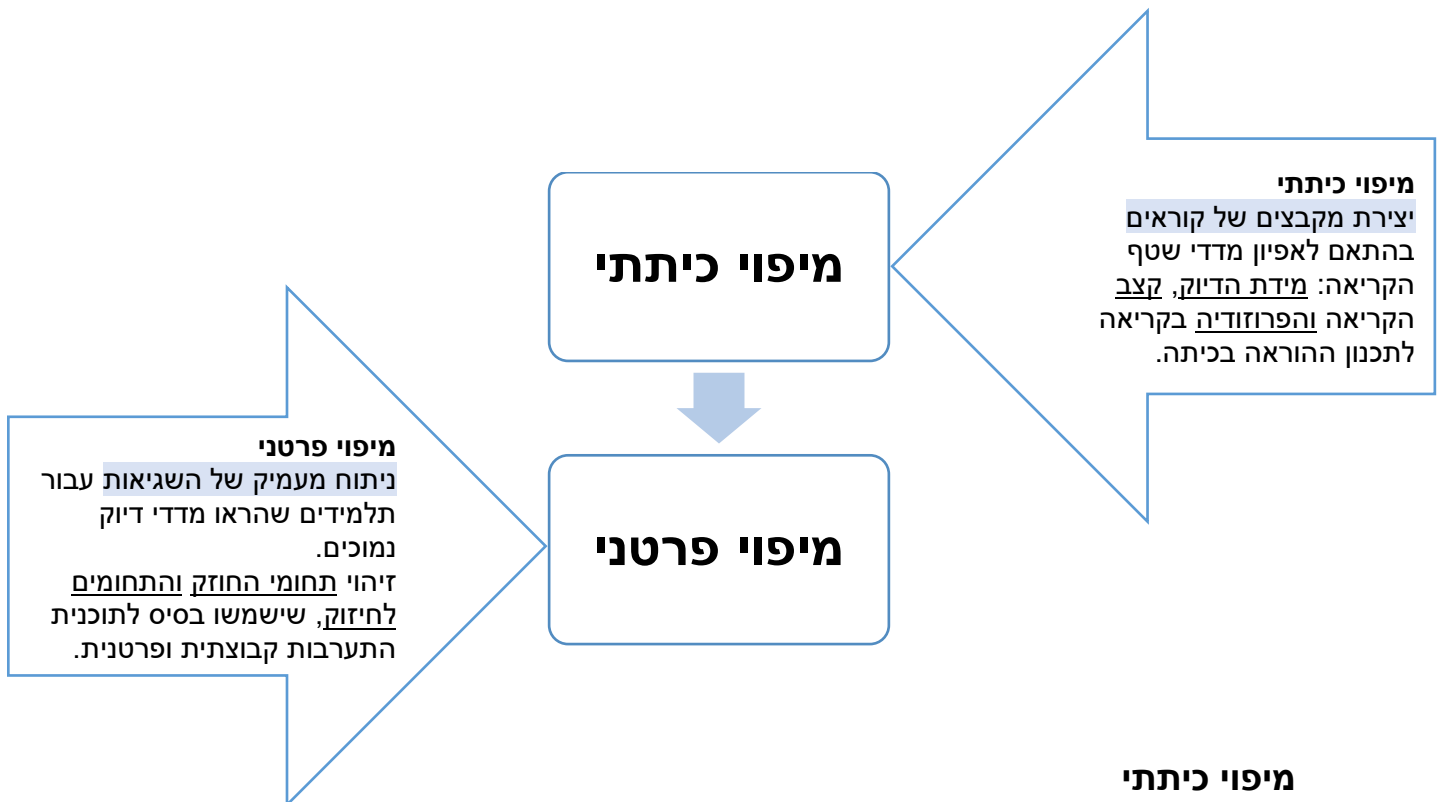
	<p>בסגול למשל במילים: הַחַתּוּל, הַחֶכֶם, הַחֲצוּף.</p> <p>*ו החיבור – לא להחשיב שגיאות המתרחשות בהחלפת התנועה שורוק באות וו למשל במילה: ונעימים.</p> <p>שגיאות אלה מושפעות מצורות הגייה בשיח הדבור. במצבים אלה ניתן להקל ולא להתחשב בשגיאות הקריאה. לצד זאת, חשוב לא להתעלם מהן! רצוי לתעד אותן ולהתייחס לכך בתוכנית ההוראה.</p>	
<p>נעריך את הפרוזודיה בקריאה – ☐ גבוהה – התלמיד קרא את כל הטקסט בהנגנה המותאמת לתוכן ולתחביר.</p> <p>☐ בינונית – התלמיד קרא חלק מהטקסט בהנגנה המותאמת לתוכן ולתחביר.</p> <p>☐ נמוכה – התלמיד קרא את רוב הטקסט ללא הנגנה המותאמת לתוכן ולתחביר.</p>	<p>✓ נתרשם מיכולתו של התלמיד לקרוא את הטקסט בהנגנה מותאמת על פי התוכן ועל פי התחביר, לרבות התייחסות לסימני הפיסוק.</p>	<p>הפרוזודיה בקריאה</p>
<p>הערכת מידת ההבנה – ☐ גבוהה – התלמיד הביע את דעתו ונימק אותה על פי הסיפור; התייחס בדבריו לפואנטה.</p> <p>☐ בינונית – התלמיד הביע דעתו על הדמות בקצרה ומבלי להתייחס לפואנטה.</p>	<p>✓ ננתח את תשובת התלמיד לשאלה שנשאל בתום הקריאה.</p> <p>✓ נעריך את מידת ההבנה.</p>	<p>הבנת הסיפור</p>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

☐ נמוכה – התלמיד הביע דעתו ללא נימוק או לא קשר את דבריו לסיפור.		
--	--	--

מיפוי הקריאה והערכתה

מומלץ לבצע את מיפוי הקריאה והערכתה בשני שלבים:

מיפוי כיתתי

שלב זה מאפשר יצירה של ארבעה מקבצים של תלמידים לפי יכולותיהם ועל פי מדדי השטף: דיוק, קצב, פרוזודיה.

1. **קוראים תקינים** – קוראים שקריאתם מדייקת, מהירה, גלובלית ברובה ובפרוזודיה

מתאימה.

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
 הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

2. קוראים מדייקים וקריאתם איטית ומקוטעת ברובה. קוראים אלה נזקקים לחיזוק בשיפור קצב הקריאה.
3. קוראים שאינם מדייקים אך קריאתם מהירה וגלובלית ברובה. קוראים אלה נזקקים לחיזוק הדיוק בקריאה.
4. קוראים שאינם מדייקים וקריאתם איטית ומקוטעת ברובה. קוראים אלה נזקקים לחיזוק הדיוק בקריאה וגם בקצב הקריאה.

במקבצים 2-4 ייתכנו מצבים שבהם התלמידים קוראים בפרוזודיה מתאימה או בפרוזודיה חלקית.

אפשר לארגן בטבלה את הנתונים שהתקבלו עבור כל התלמידים בד בבד אפיון מדדי שטף הקריאה: מידת הדיוק, קצב הקריאה, הפרוזודיה בקריאה, הקשבה של התלמיד לתוכן הקריאה ואפיון השגיאות.

טבלה למיפוי התלמידים (עמוד 25):

שם התלמיד	הערכת דיוק בקריאת מילים	הערכת הדיוק בקריאת טקסט	הערכת הקצב	הערכת הקצב	הערכת הפרוזודיה	מידת ההקשבה וההבנה במהלך הקריאה	אפיון השגיאות
	<ul style="list-style-type: none"> ○ גבוה ○ בינוני ○ נמוך 	<ul style="list-style-type: none"> ○ גבוה ○ בינוני ○ נמוך 	<ul style="list-style-type: none"> ○ מספר המילים בדקת קריאה 	<ul style="list-style-type: none"> ○ גבוה ○ בינונית ○ נמוכה 	<ul style="list-style-type: none"> ○ גבוהה ○ בינונית ○ נמוכה 	<ul style="list-style-type: none"> ○ אבני יסוד ○ מורפולוגי ○ אורתוגרפי 	
דוגמה		בינוני	מקוטעת ברובה/קצב בינוני		גבוהה	בינונית	מורפולוגי ואבני יסוד

טבלה לריכוז מקבצי נתוני התלמידים על פי קבוצות אלה נמצאת בנספח.

אופן ההתבוננות בטבלת הנתונים:

לאחר שיבוץ התלמידים בטבלה תתקבל מפה כיתתית שתאפשר למורה לזהות את תחומי החוזק ואת התחומים לחיזוק בתחום שטף הקריאה עבור כל תלמיד (אפשר לסמן את תחומי החוזק ואת התחומים הדורשים חיזוק בצבעים שונים).

אפשר להתבונן בטבלה בחתך אורך ובחתך רוחב.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

חתך אורך (שורות) – התבוננות על כל תלמיד בנפרד (אפיון פרופיל שטף הקריאה שלו בשלושת מדדי שטף הקריאה בקריאת מילים ובקריאת טקסט ואפיון שגיאות קריאה נפוצות). התבוננות זו תאפשר לזהות תלמידים הזקוקים להתערבות קבוצתית ופרטנית.

חתך רוחב (טורים) – התבוננות בכל מדד במבט כיתתי. התבוננות זו תאפשר לנו להציב מטרות למידה כיתתיות וקבוצתיות.

בכיתות ג מתאפשרת גם השוואה בין קריאת הכתיב המנוקד לבין קריאת הכתיב שאינו מנוקד (בהמשך יוצעו טקסטים מנוקדים לשם השוואה זו גם לכיתות ד-ו. בשלב זה, מורים מוזמנים להשתמש בטקסטים מנוקדים מתוך חומרי הלמידה המותאמים לרמת הגיל). הערכת הקריאה בשתי הגרסאות (כתיב מנוקד וכתיב שאינו מנוקד) מאפשרת יצירה של ארבעה מקבצים של תלמידים:

1. **קוראים תקינים**⁴ בקריאת הכתיב המנוקד ובכתיב שאינו מנוקד.
2. **קוראים תקינים בקריאת הכתיב המנוקד**; נזקקים לחיזוק במעבר לקריאת הכתיב שאינו מנוקד.
3. **קוראים הנזקקים לחיזוק בקריאת הכתיב המנוקד וגם לחיזוק במעבר לקריאת הכתיב שאינו מנוקד**.
4. **קוראים הצולחים יחסית בקלות את קריאת הכתיב שאינו מנוקד ונזקקים עדיין לחיזוק בקריאת הכתיב המנוקד** (קבוצה זו פחות שכיחה. היא כוללת את התלמידים הנעזרים בקריאה גלובלית ותבניתית, תלמידים שאינם שולטים בניקוד ולעיתים הוא אף מכביד עליהם).

דוגמה לטבלה למיפוי התלמידים במקבצים אלה לכיתות ג (עמוד 26).

תלמידים שהפגינו קשיי בקריאת שתי הגרסאות של הכתיב: המנוקד ושאינו מנוקד.	תלמידים שהפגינו קריאה תקינה בקריאת הכתיב שאינו מנוקד.	תלמידים שהפגינו קריאה תקינה בכתיב המנוקד.	תלמידים שהפגינו קריאה תקינה בקריאת הכתיב המנוקד וגם בקריאת הכתיב שאינו מנוקד.
--	---	---	---

⁴ קריאה תקינה תיחשב כקריאה מדויקת ברובה, גלובלית ברובה ובפרוזודיה מתאימה.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית - אגף שפות

הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

נזקים לחיזוק בקריאת הכתיב המנוקד. נזקים לחיזוק במעבר לקריאת הכתיב שאינו מנוקד. ✓	נזקים לחיזוק בקריאת הכתיב המנוקד. ✓	נזקים לחיזוק במעבר לקריאת הכתיב שאינו מנוקד. ✓	

מיפוי פרטני

בשלב זה נערוך - באמצעות מודל "שורש העניין" - ניתוח מעמיק של השגיאות עבור תלמידים שהראו מדד דיוק נמוך (כ-20%-25% מהתלמידים). חשוב לתת את הדעת שריבוי שגיאות לא בהכרח מעיד על פרופיל קריאה מורכב. לעיתים רוב השגיאות מתכנסות לאפיון דומה (למשל, העדר שליטה בתנועה מסוימת; היעדר בקרה).

כפי שמפורט במודל, בניתוח השגיאות נתייחס לכמה מאפיינים:

1. סוג השגיאה :

- א. שגיאות על רקע אי-שליטה באבני יסוד – החלפת תנועות, אי-הקפדה על אותיות דגושות ורפות, ש שמאלית וימנית, פתח גנוב, אי-דיוק בקריאת אותיות אהו"י.
- ב. שגיאות על רקע החלפות מורפולוגיות –
 - שמירה על השורש והחלפה של התבנית (כגון: כחול במקום הכחיל, הליביש במקום התלבש);
 - החלפה של צורני תוספת (כגון: תחליות בעבר - הכניס במקום התכנס; סופיות בעבר – הלכת במקום הלכתם; שייכות – ספָּרְיָה במקום ספריהם וכדומה).
- ג. שגיאות על רקע החלפות אורתוגרפיות – החלפה, השמטה או הוספה של עיצורים במילה, בעיקר בשורש המילה, באופן המשנה את המבנה הפונולוגי שלה (התחתן במקום התחנן, הסתכל במקום הסתכן).

2. מאפייני המילים שבהן אירעה השגיאה – שכיחות המילה, מורכבות המילה מבחינה מורפולוגית (וכשנכנסתי), אורך המילה ומילים הומוגרפיות (מילים שיש להן שתי צורות קריאה או יותר, למשל: הרגיש, מדבר).

3. חומרת השגיאה –

- שגיאה חמורה – שגיאה המשנה את משמעות המילה ומשפיעה על הבנת התוכן: בלון במקום ברון).
- שגיאה חמורה פחות – שגיאות על רקע אי-דיוק באבני יסוד באופן שאינו משנה את המשמעות – ופרחים במקום ופרחים.

4. הרקע לביצוע השגיאה –

- **לשוני** – שליטה באבני יסוד, ידע מורפולוגי ותחבירי
 - **ניהולי** – ויסות קריאה, התאמת אסטרטגיית הקריאה למילה, גמישות וביצוע בקרה
 - **רגשי** – מוטיבציה, התמדה בקריאה השקעת מאמץ בהתמודדות עם מורכבות
- ניתוח מעמיק של פרופיל שטף הקריאה של התלמידים וניתוח השגיאות ומקורן יאפשרו למורה לבחור עבור תלמידיו בצורה מושכלת את הפרקטיקות המתאימות לחיזוק שטף הקריאה מתוך התוכנית "[קול קורא](#)".

מהערכה אל ההתערבות – השתמעויות להוראה

לאחר העברת שתי משימות הקריאה (קריאת מילים וקריאת טקסט) וניתוחן נוכל להתבונן על הנתונים ולפעול באופנים שונים:

1. לאפיין את פרופיל הקריאה של התלמידים על פי רכיבי שטף הקריאה: מידת הדיוק, קצב הקריאה וההנגנה בקריאה (החל מכיתה ג גם בהשוואה בין הכתיב המנוקד והכתיב הלא מנוקד).
2. לזהות חוזקות ותחומים לחיזוק בקריאתם של התלמידים בהיבט השפתי, הניהולי והרגשי.
3. להציב מטרות למידה ברמה כיתתית, קבוצתית ופרטנית.

דגשים במעבר מהערכה לתוכנית הוראה

- תוכנית ההוראה לקידום שטף הקריאה מיועדת לכלל התלמידים בכיתה! גם תלמידים המפגינים יכולות שטף קריאה תקינות יכולים ליהנות ולהתקדם לימודית מפעילויות המיועדות לקידום שטף הקריאה.
- בחירת הפרקטיקות להוראה בכיתה תשלב שימוש במגוון פרקטיקות בהתאם לפרופיל הכיתתי שהתקבל בהערכה ובהתאם למאפייני הטקסט הנקרא.

להלן מיפוי הפרקטיקות בהתאם לרכיבי השטף שהן מקדמות –

שיפור הפרוזודיה	שיפור קצב הקריאה	שיפור הדיוק
<ul style="list-style-type: none"> ○ הדגמה Modeling ○ קריאה חוזרת – קריאה בטנדו ○ קריאה תיאטרלית ○ חקירת משפט ○ בקרה ומשוב 	<ul style="list-style-type: none"> ○ הדגמה Modeling ○ טכניקות שונות של קריאה חוזרת ○ הטרמה – אוצר מילים ותוכן ○ חקירת מילים ○ חקירת משפט 	<ul style="list-style-type: none"> ○ הדגמה Modeling ○ חקירת מילים ○ חקירת משפט ○ איות ○ בקרה, משוב וניתוח שגיאות

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

בחירת הפרקטיקות תיעשה משתי נקודות מבט: רכיבי השטף שרוצים לקדם וגם מאפייני הטקסט הנקרא. לכל טקסט מאפיינים ייחודיים לו. לדוגמה: כאשר הטקסט כתוב במשלב לשוני גבוה (מבחינת אוצר מילים ומבנה תחבירי) ורחוק בתוכנו מעולמם של התלמידים, אפשר להשתמש בפרקטיקות האלה: הטרמת תוכן, הטרמת אוצר מילים וחקירת מילים ומשפטים המשמעותיים להבנת הטקסט.

– **בחירת העיתוי בזמן השיעור המוקדש לקידום שטף הקריאה** – תוכנית ההוראה תשלב פעילויות המכוונות לקידום שטף הקריאה סביב טקסטים הנלמדים בכיתה. המורה יבחר את העיתוי המתאים להתמקדות בשטף הקריאה בהתאם למאפייני הטקסט הנלמד ובהתאם לפרופיל הקריאה של תלמידיו. בתוכנית "קול קורא! לקידום שטף הקריאה בבית ספר יסודי" (עמ' 83-88) מוצעות עשר פרקטיקות שונות, והן מותאמות לשלב הלמידה סביב הטקסט.

טרומ קריאה	הטרמת תוכן, אוצר מילים
במהלך הקריאה	הדגמה התנסות בטכניקות שונות של קריאה חוזרת משוב
לאחר הקריאה	חקירת מילים חקירת המשפט איות הרחקה בקרה ומשוב קריאה תיאטרלית

– **תרגול ואימון** – רכישת מיומנויות שטף קריאה מצריכה תרגול ואימון של בסיסי הידע האלפביתי, הלשוני והוויסות בקריאה. רצוי להקדיש זמן לתרגול ואימון בעקבות הלמידה של הטקסט או כהכנה לקריאתו. אפשר לשלב משימות חקר של מילים ומשפטים ומשחקי מילים בלמידה בחברותא המתאימות לתרגול חוזר בדרך חווייתית.

– **הרכב הלומדים** – אפשר לעבוד על שטף קריאה בהרכבים מגוונים של לומדים בהתאם למטרות הלמידה. להרכבים הטרוגניים וכן להרכבים הומוגניים של לומדים ישנם יתרונות הסגוליים להם. את רוב ההתערבויות לקידום שטף קריאה אפשר לשלב בלמידה במליאה ובלמידת עמיתים.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית - אגף שפות

הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

בכל כיתה עשויים להימצא תלמידים שזקוקים לתהליכי התערבות דיפרנציאליים - תלמידים שמציגים פער משמעותי במדדי שטף הקריאה, וכן תלמידים שמסיבות שונות מפיקים פחות מהוראה במסגרת כיתתית. תלמידים אלה יזדקקו להוראה מפורשת ואינטנסיבית יותר וליחס אישי.

הערכת הקריאה בסוף השנה – בחינת ההתקדמות והתגובה להתערבות

תהליך העברת המבדק וניתוח הממצאים יתבצע באופן דומה לתהליך שנעשה בתחילת השנה.

לאחר העברת המשימות בסוף השנה –

– נעריך את מדדי שטף הקריאה של התלמידים.

– נבחן את התגובה שלהם להתערבות במהלך השנה.

לשם כך נשווה את הנתונים בכל המדדים בין תחילת השנה לבין סופה.

טבלה לריכוז השוואת הנתונים בין תחילת שנה לבין סופה:

שם התלמיד	הערכת דיוק קריאת מילים	הערכת דיוק	הערכת קצב	הערכת קצב	הערכת הפרוזודיה	מידת ההקשבה וההבנה במהלך הקריאה	אפיון השגיאות
	מספר המילים ב-45 שניות	<ul style="list-style-type: none"> ○ בינוני-גבוה ○ בינוני-נמוך 	<ul style="list-style-type: none"> ○ גבוה ○ בינוני ○ נמוך ○ גלובלית ○ מקוטעת 	<ul style="list-style-type: none"> ○ מספר המילים בדקת קריאה 	<ul style="list-style-type: none"> ○ גבוהה ○ בינונית ○ נמוכה 	<ul style="list-style-type: none"> ○ אבני יסוד ○ מורפולוגי ○ אורתוגרפי 	
תחילת שנה							
סוף שנה							

אופן ההתבוננות בטבלה:

נמקד את ההתבוננות ברמת תלמיד ונבדוק:

1. האם חל שיפור באופן הקריאה?
2. אילו מדדים השתפרו?
3. אילו מדדים לא השתפרו?
4. כיצד נוכל להסביר זאת?
5. מהי ההמלצה להמשך תוכנית התערבות לקידום שטף הקריאה עם תלמיד זה?

נתבונן בכל מדד ברמה כיתתית ונבדוק:

1. האם מדדי הקריאה השתפרו ברמה כיתתית?
2. אילו מדדים השתפרו?
3. אילו מדדים לא השתפרו?
4. כיצד נוכל להסביר זאת?
5. מהי המלצתנו להמשך ההתערבות בקריאה בכיתה זו?

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
 הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

מפה כיתתית

אפיון השגיאות אבני יסוד מורפולוגי אורתוגרפי	מידת ההקשבה וההבנה במהלך הקריאה גבוהה בינונית נמוכה	הערכת הפרוזודיה גבוהה בינונית נמוכה	הערכת קצב מספר המילים בדקת קריאה	הערכת הקצב גבוה בינוני נמוך אופן הקריאה גלובלית מקוטעת	הערכת הדיוק קריאת טקסט בינוני-גבוה בינוני-נמוך נמוך	הערכת הדיוק קריאת מילים מספר המילים ב-45 שניות	שם התלמיד

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית - אגף שפות
 הפיקוח על הוראת העברית בקדם-יסודי וביסודי

מפה כיתתית

חלוקת התלמידים לפי קבוצות בהלימה לתחומי חוזק ותחומים לחיזוק

תלמידים שהפגינו קושי בקריאת שתי הגרסאות: המנוקדת ושאינה מנוקדת. ☒ נזקקים לחיזוק בקריאת הכתיב המנוקד. ☒ נזקקים לחיזוק במעבר לקריאת הכתיב שאינו מנוקד. ☒ אפיינו את פרופיל שטף הקריאה של כל תלמיד. סמנו ✓ / * במקום המתאים.				תלמידים שהפגינו קריאה תקינה בטקסט שאינו מנוקד. ☒ נזקקים לחיזוק בקריאת הכתיב המנוקד. ☒ אפיינו את פרופיל שטף הקריאה של כל תלמיד. סמנו ✓ / * במקום המתאים.				תלמידים שהפגינו קריאה תקינה בטקסט מנוקד. ☒ נזקקים לחיזוק במעבר לקריאת הכתיב שאינו מנוקד. ☒ קריאה תקינה – קריאה מדויקת ברובה, גלובלית ברובה ופרוזודית			
פרוזודיה	קצב	דיוק	שמות התלמידים	פרוזודיה	קצב	דיוק	שמות התלמידים				